

VERGİ YARGISI VE VERGİ YARGILAMASI HUKUKU KAVRAMI

Yargı, (yargısal faaliyet), biri organik ve şekli, diğeri maddi anlamda olmak üzere, iki açıdan tanımlanmaktadır.

Organik ve şekli anlamda yargı, mahkemelerin yaptıkları tüm iş ve işlemleri kapsamaktadır.

Maddi anlamda yargı, objektif hukukun, bağımsız hakimler (mahkemeler) tarafından belli bir olaya uygulanmasıdır.

Mali yargı, geniş anlamıyla devletin gelir elde etmesi ve harcamalarda bulunmasından doğan uyuşmazlıkların çözümünü; vergi yargısı ise sadece kamu gelirlerinden vergilere ilişkin uyuşmazlıkları konu edinmektedir.

Vergi yargılama hukukunun konusu, vergi ödevlisi ile vergi idaresi arasında vergi kanunlarının uygulanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümlenmesi ve bir yargı kararıyla sonuçlandırılması oluşturmaktadır.

Vergi yargılaması hukuku şekli vergi hukukunun bir alt dalıdır. Yargılama hukuku üst kavramı altında yer almaktadır.

Vergi yargılaması hukuku, vergi yargısı örgütü, usul kuralları ve bunların uygulanması ile ilgili tüm konuları kapsamaktadır.

Vergi hukuku, idare hukukunun bir alt dalı niteliğini taşımaktadır. Bu itibarla vergi hukuku genel idare hukukunun pek çok konusu, genel kavramlar ve kurumlarına dayanmaktadır.

VERGİ YARGILAMASI HUKUKUNUN İŞLEVLERİ

Hukuk devleti ilkesi, idarenin eylem ve işlemlerinin yargısal denetime tabi olmasının yanında, yasama ve yargı organlarının koydukları kuralların ve verdikleri kararların da hukuka uygun olmasını gerektirmektedir.

Devletin tüm eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olması gerektiği anlamına gelen hukuk devleti ilkesinin gerçek anlamda işlerlik kazanabilmesi, vergilendirme yetkisi olan kamu idareleri karşısında vergi ödevlisine, yapılan tarh, tebliğ ve tahsil gibi vergilendirme işlemlerine karşı dava açma hakkının tanınmasına bağlıdır.

Birer idari işlem olan vergilendirme işlemlerinin hukuka uygunluğunun yargısal denetimi vergi yargısı organlarınca yapılmaktadır.

Vergi Yargılaması Hukuku; vergilendirme işlem ve eylemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklara bakmakla görevli yargılama makamlarını, bunların birbiriyle olan ilişkilerini ve vergi uyuşmazlıklarının çözümünde uyulacak usul ve esasları ifade etmektedir.

UYUŞMAZLIKLARI SONA ERDİRME İŞLEMİ

Vergi yargısı organlarının önlerine getirilen uyuşmazlıklar hakkında verdikleri kararlarla uyuşmazlıkların sona ettirilmesidir.

ÇIKARLAR DENGESİNİ KURMA İŞLEVİ

Vergi hukukunun temel işlevi, devlet ile kişi arasındaki çıkarlar dengesinin kurulmasını sağlamaktır.

İÇTİHAT YARATMA İŞLEVİ

Vergi yargısı organları, önlerine gelen uyuşmazlıklar hakkında verdikleri kararlar yoluyla esasen karmaşık ve ayrıntılı bir nitelik taşıyan mali mevzuatın boşluklarını doldurmakta, hükümleri açıklığa kavuşturmakta, kanunların hukuki ve bilimsel bir anlayışa göre uygulanmalarına ışık tutmakta ve vergi hukuku uygulamalarına yön vermektedir.

HUKUKİ GÜVENLİK SAĞLAMA İŞLEVİ

Hukuki Güvenlik herkesin bağlı olacağı hukuk kurallarını önceden bilmesi, tutum ve davranışlarını buna göre düzenlemesi demektir.

Vergi yargısı, vergi kanunlarının uygulanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkları kesin bir biçimde çözümlyerek hem vergi ödevlerini hem de vergi idaresinin güvencesi olmaktadır.

VERGİ ADALETİNİ SAĞLAMA İŞLEVİ

Hukuk devleti ilkesinin bir sonucu olarak, yükümlülere hukuka aykırı vergilendirme işlemlerine karşı yargı yoluna başvuru hakkı tanımak suretiyle vergi adaletinin sağlanması amaçlanmaktadır.

VERGİ YARGISI ORGANLARI

Türkiye'de vergi yargısı 6. 1. 1982 tarihinde kabul edilmiş bulunan üç kanunla düzenlenmektedir. Bunlar, 2575 Sayılı Danıştay Kanunu, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunudur.

Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığı tarafından kurulurlar.

VERGİ MAHKEMELERİ

Vergi uyuşmazlıklarında ilk derece mahkemesi olan vergi mahkemeleri, bölgelerin durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak, Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur.

Vergi mahkemelerinin kaldırılmasına ve yargı çevrelerinin değiştirilmesine, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yetkilidir.

Vergi mahkemelerinde birer başkan ile yeteri kadar üye bulunmaktadır. Mahkeme kurulları başkanı ile iki üyeden oluşmaktadır.

Vergi mahkemeleri;

- Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlülükler ve bunların zam ve cezaları ile tarifeler ilişkide davaları,
- Yukarıda belirtilen konularda Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasına ilişkin davaları,
- Diğer kanunlarla verilen işleri çözümler (BİMK.m.6)

BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ

Bölge idare mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur.

Bölge idare mahkemeleri bir başkan ve iki üyeden oluşmaktadır.

Bölge idare mahkemeleri;

- Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hakim tarafından verilen kararları itiraz üzerine incelemek ve kesin olarak hükme bağlamak,
- Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak,
- Diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmekle görevlidir (BİMK m.8)

Bölge idare mahkemelerinde doğrudan dava açılmaz verdikleri kararlar kesindir.

DANIŞTAY

Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.

İdari yargıda/vergi yargısında en üst düzey yargı organı olarak Danıştay görev yapmaktadır.

Vergi Dava Daireleri

Danıştay dava dairelerinden üçüncü, dördüncü, yedinci ve dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idari dava dairesi olarak görev yapmaktadır.

İlk derece mahkemesi olarak vergi mahkemelerince verilen kesin olmayan kararların temyiz incelemesini gerçekleştirir.

Vergi Dava Daireleri Kurulu

Danıştay vergi dava dairelerinin başkan ve üyelerinden oluşan kuruldur.

Vergi mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını ve vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararları temyiz merci olarak inceleyip sonuçlandırmakla görevlidir.

İçtihatları Birleştirme Kurulu

İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, dava daireleri başkan ve üyelerinden oluşmaktadır. İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya İdari Dava Daireleri Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Kurulları'nın kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü zaman toplanmaktadır.

VERGİ YARGILAMASI HUKUNUN KAYNAKLARI

Yazılı kaynaklar İdari Yargılama Usulü Kanunu başta olmak üzere Anayasa, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun atıf yaptığı hususlarda Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun, Vergi Usul Kanunu, Danıştay Kanunu, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu'dur. Ayrıca Uluslararası Sözleşmeler de bağlayıcı kaynaklar içerisinde yer almaktadır. Danıştay kararları, Anayasa Mahkemesi Kararları ve bilimsel görüşlerde vergi yargılama hukukunun kaynakları içerisinde yer almaktadır.